

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság
ítélete**

Az ügy száma: Pfv.V. 21.702/2016/8.

A tanács tagjai: dr. Molnár Ambrus a tanács elnöke, dr. Magosi Szilvia előadó bíró, dr. Madarász Anna bíró

A felperes:

A felperes képviselője: dr. Keresztúri Mónika ügyvéd

Az I. rendű alperes:

A II. rendű alperes:

Az I. rendű alperes képviselője: Cseri és Társai Ügyvédi Iroda .; ügyintéző dr. Csurgó Ottó ügyvéd)

A per tárgya: a biztosított írásbeli hozzájárulása hiányának megállapítása

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél: a felperes

A másodfokú bíróság neve és a jogerős határozat száma:

Fővárosi Törvényszék 57. Pf. 631.715/2016/6.

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma:

Pesti Központi Kerületi Bíróság 24.P.302.134/2015/16.

Rendelkező rész

- A Kúria a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezi, az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatja és megállapítja, hogy a felperes nem adta írásbeli hozzájárulását a számú jelű életbiztosítási szerződés megkötéséhez. A felperest mentesíti az első-, másodfokú perköltség fizetése alól, és az alpereseket kötelezi, hogy fizessenek meg egyetemlegesen az államnak - felhívásra - 21.000 (huszonegyezer) forint le nem rótt kereseti, valamint 24.000 (huszonnégyezer) forint le nem rótt fellebbezési illetéket. Kötelezi az I. rendű alperest, hogy fizessen meg az államnak - felhívásra - 64.800 (hatvannégyezer-nyolcszáz) forint állam által előlegezett költséget.

- Kötelezi az alpereseket, hogy fizessenek meg egyetemlegesen a felperesnek 15 napon belül 18.500 (tizennyolcezer-ötszáz) forint felülvizsgálati eljárási költséget, az államnak pedig - felhívásra - 70.000 (hetvenezer) forint le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A II. rendű alperes mint szerződő 2010. július 12-i kockázatviselési kezdettel 10 éves tartamra jelű életbiztosítási szerződést kötött az I. rendű alperessel. A szerződésben biztosítottként a felperes, kedvezményezettként a II. rendű alperes került megjelölésre. A szerződést biztosítottként nem a felperes látta el aláírásával, a szerződés megkötéséhez írásbeli hozzájárulást nem adott.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

- [2] A felperes módosított keresetében annak megállapítását kérte, hogy nem adta írásbeli hozzájárulását a perbeli biztosítási szerződés megkötéséhez. Álláspontja szerint a megállapítási kereset előterjesztésének feltételei fennállnak, melyet az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 561. § (2) bekezdése támaszt alá, hiszen ilyen esetben kedvezményezettnek a biztosítottat kell tekinteni. Előadta továbbá, hogy amennyiben az alperesek kifejezetten elismerik, hogy nem adta a perbeli szerződés megkötéséhez írásbeli hozzájárulását, így a biztosítási szerződésnek semmis a kedvezményezett kijelölését tartalmazó része, úgy a keresetét hajlandó a perkölségre leszállítani.
- [3] Az I. és II. rendű alperesek ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. Az I. rendű alperes hivatkozott arra, hogy amennyiben nem a felperes írta alá biztosítottként a szerződést, a Ptk. 561. § (2) bekezdésének szabályai lépnek életbe. E szabályok az életbiztosítási szerződés részleges semmisségét rendelik el, pontosan meghatározott jogkövetkezményekkel. A II. rendű alperes állította, hogy a felperes a tudtával és beleegyezésével került a szerződésbe biztosítottként. Álláspontja szerint a megállapítás iránti kérelem törvényi feltételei vele szemben hiányoznak. Ha a bíróság a biztosítási iratok, vagy a szakértői vélemény alapján a szerződés olyan formai hiányosságára következtetne, amely a kedvezményezett jelölés érvényességét érinti, úgy nem ellenzi a felperes, illetve örökösei kedvezményezettségének megállapítását a baleseti halál és a baleseti eredetű rokkantság esetén járó szolgáltatás vonatkozásában azzal, hogy a biztosítási tartam lejárt esetére járó biztosítási összegre a szerződésben foglalt kedvezményezettségét állapítsa meg a bíróság.

Az első- és másodfokú ítélet

- [4] Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította, a felperest az I. rendű alperes javára perkölség fizetésére kötelezte, egyebekben akként rendelkezett, hogy az eljárási illetéket és a szakértői díjat az állam viseli.
- [5] Az elsőfokú ítélet indokolásban kifejtettek szerint a perben beszerzett írásszakértői vélemény alapján megállapítható volt, hogy az életbiztosítási szerződést nem a felperes írta alá biztosítottként. A lefolytatott bizonyítási eljárás eredményeként megállapítható volt az is, hogy a felperes nem adott írásbeli hozzájárulást a II. rendű alperesnek az életbiztosítási szerződés megkötéséhez. A Ptk. 561. § (2) bekezdése szerint a biztosított írásbeli hozzájárulásának hiánya a szerződés részleges semmisségét eredményezi, mely azt jelenti, hogy az életbiztosítási szerződésnek a kedvezményezett személyére vonatkozó rendelkezése semmis és helyette a biztosított, vagy a törvényes örököse juthat a biztosítási összeghez. E jogszabályi rendelkezésre figyelemmel a Pp. 123. §-a alapján tévesen terjesztette elő a felperes a módosított kereseti kérelmét, mivel nem annak megállapítását kellett volna kérnie, hogy az életbiztosítási szerződés megkötéseihez nem adott írásbeli hozzájárulást, hanem annak a megállapítását, hogy az életbiztosítási szerződésnek a kedvezményezett, azaz a II. rendű alperes személyére vonatkozó rendelkezése semmis. Ez a kereseti kérelem ugyanis tartalmazta volna, hogy a felperes nem adta írásbeli hozzájárulását az életbiztosítási szerződés megkötéséhez, mivel az a tény, hogy nem írta alá biztosítottként a szerződést, továbbá nem adott írásbeli hozzájárulást a szerződés megkötéséhez, megalapozza azt, hogy a szerződésnek a II. rendű

alperes személyére vonatkozó rendelkezése semmis. Az elsőfokú bíróság mindezekre tekintettel a kereseti kérelem téves megjelölése miatt utasította el a keresetet.

- [6] Az elsőfokú ítélet ellen a felperes terjesztett elő fellebbezést, melyben annak megváltoztatásával a kereseti kérelemnek megfelelő döntés meghozatalát kérte. Másodlagosan indítványozta az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését, az elsőfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását. Hangsúlyozta, hogy a pert azért indította meg, mert az azt megelőző levelezés ellenére az alperesek nem fogadták el, hogy biztosítottként a szerződésen nem az ő szignója található. Álláspontja szerint jogainak az alperesekkel szembeni megóvásához elegendő volt annak megállapítását kérnie, hogy a szerződés megkötéséhez nem adott írásbeli hozzájárulást, a Ptk. 561. § (1) bekezdésében megjelölt feltételek közül az ugyanis már nem volt vitás, hogy a szerződést nem ő kötötte meg. A Pp. 123. §-a nem zárja ki, hogy tény megállapítását is lehessen kérni. A megállapítani kért tényből fakadó jogi következményt, a részleges érvénytelenséget az I. rendű alperes maga is állította.
- [7] Az alperesek fellebbezési ellenkérelme az elsőfokú ítélet helybenhagyására irányult.
- [8] A másodfokú bíróság ítéletével helybenhagyta az elsőfokú bíróság ítéletét, a felperest az I. rendű alperes javára másodfokú perköltség fizetésére kötelezte, egyebekben akként rendelkezett, hogy a le nem rótt fellebbezési illetéket az állam viseli.
- [9] Indokolása szerint az elsőfokú ítéletet a Pp. 254. § (3) bekezdésének alkalmazásával indokai alapján hagyta helyben. A fellebbezésben foglaltak miatt kiemelte: a Pp. 123. §-a alapján az adott esetben azt kellett vizsgálni, hogy a felperes által kért megállapítás szükséges-e a felperesnek az alperesekkel szembeni jogai megóvásához. A Ptk. 561. § (2) bekezdésére figyelemmel nem a kért megállapítással lenne védhető a felperes arra irányuló joga, hogy ő vagy örököse legyen kedvezményezettnek tekinthető, hanem annak megállapításával, hogy a perbeli szerződésnek a kedvezményezett kijelölésére vonatkozó része semmis. Ennek csupán ténybeli alapja az, hogy nem adott írásbeli hozzájárulást a II. rendű alperes részére a szerződés megkötéséhez, de nem ez a megállapítás szükséges a jogainak megvédéséhez. A keresetet elutasító ítélet anyagi jogereje nem zárja ki, hogy a felperes egy másik perben előterjessze a jogai megóvásához ténylegesen szükséges megállapítás iránti kereseti kérelmét, ha a peres felek a jelen perben lefolytatott bizonyítás eredményének ismeretében maguk nem rendezik a Ptk. 561. § (2) bekezdésének megfelelően a közöttük kialakult jogvitát.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [10] A felperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, és elsődlegesen az elsőfokú ítélet megváltoztatásával a kereseti kérelemnek megfelelő döntés meghozatalát, másodlagosan az elsőfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását kérte, mert a jogerős ítélet sérti a Pp. 123. §-át, a 7. § (2) bekezdését, a 3. § (2) bekezdését.
- [11] Álláspontja szerint a jogi tény fenn nem állásának megállapítása - tehát, hogy az életbiztosítási szerződés megkötéséhez írásbeli hozzájárulást nem adott - szükséges és elégséges jogainak az alperesekkel szembeni megóvásához. Nem kellett megjelölnie az ebből egyenesen következő jogi következményt, azaz azt, hogy a szerződésnek a kedvezményezett kijelölésére vonatkozó rendelkezése semmis. Ilyen kötelezettséget a Pp. 123. §-a nem ír elő és nem rendelkezik akként, hogy tény fennállásának (fenn nem állásának) megállapítása nem kérhető, csak az abból következő jog keletkezésének, fennállásának, módosulásának, megszűnésének (vagy ezek ellenkezőjének) megállapítása. A Legfelsőbb Bíróság a Pfv.IX.30.086/2008/5. számú ítéletében kimondta: „A megállapítás iránti kereset tartalma szerint valamely tény, jog, vagy jogviszony létezésének vagy nem létezésének bírósági megállapítására irányuló kérelem”. Az adott esetben abból, az alperesek által az ítélet meghozatalakor el nem ismert jogi tényből, hogy a szerződés megkötéséhez nem adta

írásbeli hozzájárulását, ered az a jogkövetkezmény, miszerint a szerződésnek a kedvezményezett személyére vonatkozó kikötése jogi hatás kiváltására alkalmatlan, semmis. Az alperesek a szükségszerű jogkövetkezménnyel nyilvánvalóan tisztában vannak, hiszen az I. rendű alperes professzionális piaci szereplő, a II. rendű alperes pedig az üzletkötője. A pert azért indította, mert nem ismerték el, hogy a szerződésen szereplő aláírás nem tőle származik és a szerződés megkötéséhez írásbeli hozzájárulást nem adott. Az eljáró bíróságok ítéletének meghozatalakor már csak az utóbbi tényre nézve nem volt a részéről elismerő nyilatkozat. Az elsőfokú bíróság nem vonta kétségbe a megállapítási kereset előterjesztheségét, azt kifogásolta, hogy nem a jog nem létezésének, hanem az annak alapjául szolgáló ténynek a megállapítását kérte.

- [12] A perben a jogerős ítélet meghozataláig jogi képviselő nélkül járt el, ezért az eljáró bíróságoknak a Pp. 7. § (2) bekezdése alapján tájékoztatniuk kellett volna arról, pontosan milyen tartalmú megállapítást kell kérnie.
- [13] Keresete tartalma szerint [Pp. 3. § (2) bekezdés] lényegében azt célozta, hogy a szerződésnek a II. rendű alperesre mint kedvezményezettre vonatkozó rendelkezése semmis. A 2015. december 1-jén kelt beadványában kifejezetten utalt is erre.
- [14] Az I. rendű alperes felülvizsgálati ellenkérelme arra irányult, hogy a Kúria tartsa fenn hatályában a jogerős ítéletet. A felülvizsgálati kérelemben foglaltak kapcsán utalt arra, hogy iratellenes az az állítás, miszerint az ítélet meghozatalakor el nem ismert jogi tény lett volna, hogy nem adta a felperes írásbeli hozzájárulását a biztosítási szerződés megkötéséhez. Az aláírás hitelességére lefolytatott szakértői bizonyítás alapján ezt a tényt már senki nem vitatta. A felperes jogi érdekeinek megóvása kapcsán oka fogott a felülvizsgálati kérelem, mivel az I. rendű alperes a jogerős ítélet kézhezvételét követően a Ptk. 561. § (2) bekezdésének megfelelően megváltoztatta a kedvezményezett jelölést a perbeli életbiztosítási szerződésen, és mind a felperest, mind a II. rendű alperest tájékoztatta, hogy biztosítási esemény bekövetkezésekor a felperesnek vagy örököseinek teljesíti a biztosítási szolgáltatást.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [15] A Pp. 270. § (2) bekezdése a jogerős ítélet felülvizsgálatát jogszabálysértés esetén teszi lehetővé. A felperes a rendkívüli perorvoslatát megalapozó jogsértést abban határozta meg, hogy az eljáró bíróságok alaptalan követelményt támasztva ítélték elégtelennek az alperesekkel szemben jogai megóvásához az általa kért megállapítást [Pp. 272. § (2) bekezdés]. A Kúria ezért a jogerős ítéletet ebben a keretben vizsgálta felül [Pp. 275. § (2) bekezdés].
- [16] A felülvizsgálati kérelem az alábbiak szerint alapos.
- [17] A Pp. 123. §-ában foglaltak szerint a megállapítási kereset előterjesztésének két konjunktív feltétele van: az alperessel szembeni jogvédelmi szükséglet és a teljesítés követelhetőségének hiánya. A keresetben kért megállapítás akkor szükséges, ha alkalmas lehet a felperes jogainak az alperessel szembeni megóvásához. A jelen esetben az eljáró bíróságok fennállónak látták a jogvédelmi helyzetet, mert az alperesek nem ismerték el, de a lefolytatott bizonyítás eredményeként megállapítható volt, hogy a felperes anélkül vált a II. rendű alperes által kötött életbiztosítási szerződésben biztosítottá, hogy a szerződés megkötéséhez írásbeli hozzájárulását adta volna. A kért megállapítást azonban nem tartották megfelelőnek annak a felperest megillető jognak a megóvásához, hogy az életbiztosítási szerződésben kedvezményezettként kijelölt II. rendű alperes helyett ő, illetőleg örököse követelheti az I. rendű alperestől a biztosítási szolgáltatás teljesítését. A Kúria álláspontja szerint a keresetben kért megállapítás a jogerős ítéletben foglaltakkal ellentétben alkalmas a felperes jogai megóvására és a későbbi jogviták elkerülésére.

- [18] A Ptk. 561. § (1) bekezdése előírja a biztosított írásbeli hozzájárulását az életbiztosítási szerződés megkötéséhez és módosításához, ha a szerződést nem ő köti meg. A (2) bekezdés pedig kimondja, hogy a biztosított hozzájárulása nélkül kötött biztosítási szerződésnek a kedvezményezett kijelölését tartalmazó része semmis és rendelkezik arról is, hogy ilyen esetben a biztosítottat, illetőleg örökösét kell kedvezményezettnek tekinteni. A felperes a perben mindvégig alappal hivatkozott arra, hogy a jogszabályi rendelkezés tartalmára tekintettel elegendő jogvédelmet biztosít számára annak a ténynek a megállapítása, hogy nem adta írásbeli hozzájárulását az életbiztosítási szerződés megkötéséhez, az ehhez fűződő joghatást ugyanis maga a jogszabály állapítja meg és a semmisség jogkövetkezményét is levonja. A Ptk. 234. § (1) bekezdése értelmében a semmisség megállapításához nincs szükség külön eljárásra és a felek között nem képezte vita tárgyát, miként kell jogilag megítélni a felperes írásbeli hozzájárulásának hiányát, ezért az eljárás bíróságok alaptalanul tagadták meg a felperestől a tényre vonatkozóan kért megállapítást, az ugyanis szükséges és elégséges jogainak az alperesekkel szembeni megóvásához.
- [19] A Kúria mindezekre tekintettel a Pp. 275. § (4) bekezdése alapján a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte, az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatva helyt adott a keresetnek és az 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 74. § (3) bekezdése folytán alkalmazandó 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet (a továbbiakban: Kmr.) 13. § (2) bekezdése alapján a pereszes alpereseket kötelezte a felperes költségmentessége folytán le nem rótt kereseti és fellebbezési illeték megfizetésére. Az állam által előlegezett írásszakértői költség a II. rendű alperes perbevonása előtt merült fel, ezért azt egyedül az I. rendű alperes köteles a Kmr. 13. § (2) bekezdése szerint az államnak megfizetni.

Záró rész

- [20] A felperes felülvizsgálati kérelme eredményes volt, ezért a Kúria a Pp. 270. § (1) bekezdése folytán alkalmazandó Pp. 78. § (1) és 82. § (1) bekezdése alapján az alpereseket kötelezte a felperes ügyvédi képvisellel felmerült, a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (5) bekezdése és 4. § (1) bekezdése szerint megállapított összegű felülvizsgálati eljárási költsége megfizetésére, míg a felperes költségmentessége folytán le nem rótt felülvizsgálati eljárási illeték viseléséről az Itv. 74. § (3) bekezdése folytán alkalmazandó Kmr. 13. § (2) bekezdése alapján rendelkezett.
- [21] A felülvizsgálati kérelmet a Kúria a Pp. 274. § (1) bekezdése értelmében tárgyaláson kívül bírálta el.

Budapest, 2017. október 2.

Dr. Molnár Ambrus s.k. a tanács elnöke, Dr. Magosi Szilvia s.k. előadó bíró, Dr. Madarász Anna s.k. bíró